

UTLÅTANDEN OCH UTREDNINGAR 2008:3

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2008:3

Några frågor som rör polisförvaltningen i landskapet Åland

*Eräitä Ahvenanmaan maakunnan poliisihallintoa
koskevia kysymyksiä*

JUSTITIEMINISTERIET, UTLÅTANDEN OCH UTREDNINGAR 2008:3

OIKEUSMINISTERIÖN LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2008:3

Några frågor som rör polisförvaltningen i landskapet Åland

*Eräitä Ahvenanmaan maakunnan poliisihallintoa
koskevia kysymyksiä*

ISSN 1458-7149
ISBN 978-952-466-637-4 (nid.)
ISBN 978-952-466-638-1 (PDF)
Oikeusministeriö
Helsinki

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
26.2.2008

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Arbetsgruppsrapport	
Arbetsgruppen för bedömning av några frågor som rör polisförvaltningen i landskapet Åland		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
Konsultativa tjänstemannen Janina Groop-Bondestam, ordförande och sekreterare		Datum då organet tillsattes 30.10.2008 (tidsfrist 29.2.2008)	
Publikation (även den finska titeln) Några frågor som rör polisförvaltningen i landskapet Åland (Eräitä Ahvenanmaan maakunnan poliisihallintoa koskevia kysymyksiä)			
Publikationens delar			
Referat			
<p>Arbetsgruppen har haft till uppgift att utreda kostnadsfördelningen mellan riket och landskapet när polisen på Åland handlägger frågor som gäller rikets behörighet, så som förundersökning, asylärenden m.fl. Om arbetsgruppen ansåg att gällande lagstiftning behöver ändras, skulle den först ge en mellanrapport innan sådana ändringar bereds. Arbetsgruppen skulle därtill se över bestämmelserna om befogenheterna för rikets polis i landskapet Åland och lägga fram behövliga ändringsförslag.</p> <p>I sin rapport har arbetsgruppen utrett gällande rättsläge och praxis samt bedömt storleken på de kostnader som uppstår då polisen i landskapet sköter uppgifter som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Arbetsgruppen föreslår att till förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (828/1998), nedan överenskommelseförordningen, skulle fogas en bestämmelse som gäller fördelningen mellan riket och landskapet av de kostnader som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Arbetsgruppen anser att riket uttryckligen bör ansvara åtminstone för sådana utgifter som hänför sig till bevisning som införskaffats under förundersökningen. Nämnade kostnader kan svaranden enligt 9 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) dömas att återbetala enbart till staten (blodprov och läkarutlåtanden). För övriga kostnader, som utgifter för fängstransporter och tolkning under förundersökningen eller i utlänningsärenden, borde till förordningen fogas en bestämmelse som möjliggjorde för riket och landskapet att sinsemellan överenskomma om i vilken utsträckning och på vilket sätt staten står för kostnaderna. Den valda lösningsmodellen har använts även i republikens presidents förordning om vissa förvaltningsuppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland (803/2005).</p> <p>I 5 § i överenskommelseförordningen anges den handräckning rikets polis kan lämna polisverksamheten i landskapet. Lämnandet av handräckning förutsätter att polisledningen i landskapet gör en begäran därom. Arbetsgruppen föreslår att till 5 § i förordningen fogas ett nytt 2 mom. Av momentet skulle det framgå att rikets polis utan en handräckningsbegäran får vidta åtgärder för förrättande av förundersökning, när en polisman i landskapet är misstänkt för brott. Arbetsgruppen har uppgjort ett lagstiftningsförslag i detta avseende.</p>			
Nyckelord Åland, delad behörighet, befogenheter, polisen, verksamhetsutgifter, överenskommelseförordning,			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren) Dnr 76/08/2007			
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2008:3		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-637-4 (häft.) 978-952-466-638-1 (PDF)
Sidoantal	Språk Svenska (sammandrag på finska)	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
26.2.2008

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Työryhmäraportti	
Eräitä Ahvenanmaan maakunnan poliisihallintoa koskevia kysymyksiä arvioinut työryhmä		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
Neuvotteleva virkamies Janina Groop-Bondestam, puheenjohtajana ja sihteerinä		Toimielimen asettamispäivä 30.10.2007 (määräaika 29.2.2008)	
Julkaisun nimi Eräitä Ahvenanmaan maakunnan poliisihallintoa koskevia kysymyksiä			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä <p>Työryhmän tehtävänä on ollut selvittää valtakunnan ja maakunnan välinen kustannusvastuu Ahvenanmaan poliisin hoitaessa valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia tehtäviä, kuten esitutkintaa, turvapaikka-asioita ym. Jos työryhmä katsoi, että nykyistä lainsäädäntöä tulisi muuttaa, oli sen annettava väliraportti ennen säädösehdotusten valmistelua. Tämän lisäksi työryhmän tuli arvioida nykyisiä säännöksiä valtakunnan poliisin valtuuksista Ahvenanmaalla ja esittää tarvittavat muutosehdotukset.</p> <p>Raportissaan työryhmä on antanut selvityksen nykyisestä oikeustilasta ja käytännöstä sekä arvioinut niitä kustannuksia, jotka syntyvät kun maakunnan poliisi hoitaa valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia tehtäviä. Työryhmä ehdottaa, että poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annettuun asetukseen (828/1998), jäljempänä sopimusasetus, lisättäisiin säännös, joka koskisi valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvien kustannusten jakoa valtakunnan ja maakunnan kesken. Työryhmä katsoo, että valtakunnan tulisi nimenomaisesti vastata ainakin sellaisista esitutkinnassa hankittuun todisteluun kuuluvista menoista, jotka vastaaja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 9 luvun 1 §:n mukaan on velvollinen suorittamaan vain valtiolle (verikokeet ja lääkärilausunnot). Muiden kustannusten osalta, kuten vankikuljetuksista sekä tulkkauksesta esitutkinnassa ja ulkomaalaisasioissa johtuvista menoista, asetukseen tulisi lisätä säännös, joka mahdollistaisi valtakunnan ja maakunnan sopimisen keskenään siitä, missä määrin ja millä tavalla valtakunta vastaisi kustannuksista. Valittua ratkaisumallia on hyödynnetty myös eräiden terveyden ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta Ahvenanmaalla annetussa tasavallan presidentin asetuksessa (803/2005).</p> <p>Sopimusasetuksen 5 §:ssä säädetään valtakunnan poliisin virka-avusta maakunnan poliisitoiminnassa. Virka-avun antaminen edellyttää, että maakunnan poliisijohto on esittänyt asiaa koskevan virka-apupyynnön. Työryhmä ehdottaa lisättäväksi asetuksen 5 §:ään uuden 2 momentin. Momentista kävisi ilmi, että valtakunnan poliisi ilman virka-apupyynnötä voi ryhtyä toimenpiteisiin esitutkinnan toimittamiseksi, kun maakunnan poliisimies on rikoksesta epäiltynä. Työryhmä on tältä osin laatinut säädösehdotuksen.</p>			
Avainsanat: (asiasanat) Ahvenanmaa, jaettu toimivalta, poliisi, sopimusasetus, toimintamenot, valtuudet			
Muut tiedot tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) Dnro 76/08/2007			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2008:3		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-637-4 (nid.) 978-952-466-638-1 (PDF)
Kokonaissivumäärä	Kieli ruotsi (yhteenveto suomeksi)	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

Till justitieministeriet

Justitieministeriet tillsatte 30.10.2007 en arbetsgrupp för att utreda kostnadsfördelningen mellan riket och landskapet när polisen på Åland handlägger frågor som gäller rikets behörighet, så som förundersökning, asylärenden m.fl. Arbetsgruppen skulle ge en redogörelse för gällande rättsläge och praxis samt göra en kalkyl över kostnadernas storlek. Om arbetsgruppen anser att gällande lagstiftning behövde ändras, skulle den först ge en mellanrapport innan sådana ändringar bereds.

Arbetsgruppen skulle därtill se över bestämmelserna om befogenheterna för rikets polis i landskapet Åland och lägga fram behövliga ändringsförslag.

Arbetsgruppen skulle överlämna sina förslag senast 29.2.2008.

Till arbetsgruppens ordförande utsågs lagstiftningsrådet Janina Groop-Bondestam från justitieministeriet samt till medlemmar landshövdingen på Åland Peter Lindbäck, konsultativa tjänstemannen Kirsti Vallinheimo från finansministeriet, polisinspektören Stefan Gerkman från inrikesministeriet och enhetschefen för polisärenden Björn Andersson från Ålands landskapsregering. Lagstiftningsrådet Hannu Taipale har 24.1.2008 utsetts att företräda finansministeriet i stället för Vallinheimo. Groop-Bondestam har 28.1.2008 utsetts till konsultativ tjänsteman vid justitieministeriet för tiden 1.2.-31.12.2008.

Som arbetsgruppens sekreterare har ordföranden Groop-Bondestam fungerat.

Arbetsgruppen har sammanträtt tre gånger 4.12.2007 samt 22.1. och 5.2.2008.

Arbetsgruppen föreslår att det i överenskommelseförordningen för polisförvaltningen i landskapet Åland (828/1998) tas in en bestämmelse om kostnadsfördelningen mellan riket och landskapet av Ålands polismyndighets omkostnader av rikslagstiftningsnatur.

Arbetsgruppen lämnar dessutom ett lagstiftningsförslag för ändring av ovan nämnda överenskommelseförordning. Förslaget avser att möjliggöra för rikets polis att verkställa åklagarledd förundersökning vid misstanke om brott mot polis i landskapet även utan en begäran om handräckning från ledningen för Ålands polismyndighet.

Arbetsgruppen lämnar högakttningsfullt sin rapport till justitieministeriet.

Helsingfors tisdagen den 5 februari 2008

Janina Groop-Bondestam

Peter Lindbäck

Björn Andersson

Hannu Taipale

Stefan Gerkman

1 Arbetsgruppens uppdrag

Minister Astrid Thors tillsatte 30.10.2007 (JM 76/08/2007) en arbetsgrupp för att utreda kostnadsfördelningen mellan riket och landskapet när polisen på Åland handlägger frågor som gäller rikets behörighet, så som förundersökning, asylärenden m.fl. Arbetsgruppen ska ge en redogörelse för gällande rättsläge och praxis samt göra en kalkyl över kostnadernas storlek. Om arbetsgruppen anser att gällande lagstiftning behöver ändras, ska den först ge en mellanrapport innan sådana ändringar bereds.

Arbetsgruppen ska därtill se över bestämmelserna om befogenheterna för rikets polis i landskapet Åland och lägga fram behövliga ändringsförslag.

Arbetsgruppen ska överlämna sina förslag senast 29.2.2008.

2 Omkostnaderna för Ålands polismyndighet

2.1 *Fördelningen av vissa kostnader i anslutning till polisens verksamhet – nuläge*

För Ålands polismyndighets omkostnader finns i budgeten för landskapet Åland 2008¹ ett nettoanslag om 4 673 000 euro (43.60). I den allmänna motiveringen anges att det övergripande målet för polisverksamheten är att trygga den lagstadgade rätts- och samhällsordningen, att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, förebygga brott och öka tryggheten i samhället samt ge en god service till allmänheten.

Under moment 43.60.20. Ålands polismyndighet - verksamhetsutgifter (VR) i landskapets budget upptas ett anslag om 4 985 000 euro för att täcka kostnaderna för polismyndighetens verksamhet under år 2008. Anslaget avser enligt motiveringen till momentet personalutgifter för avlönande av personal, specialutbildning i Sverige för kriminaltekniker samt för utredare gällande brott mot kvinnor, anskaffning av maskiner och inventarier jämte utbyte av polisbilar och anskaffning av en motorcykel för trafikövervakning samt vissa hyresutgifter.

Inrikesministeriets polisavdelning har årligen ställt ett anslag till länsstyrelsens på Åland förfogande under moment 26.75.21 i statsbudgeten. Anslaget kallas Polisväsendets omkostnader², men i budgeten har inte närmare angivits hur anslaget får användas. Anslaget, som har varit två-årigt och därmed kunnat överföras till följande år (reservationsanslag), har ställts i form av ett anslagsbrev avsänt av planerings- och ekonomienheten vid inrikesministeriets polisavdelning. Förfarandet har inte varit speciellt formaliserat. Då anslaget tagit slut har

¹ www.regeringen.ax/Budget s. 74-77.

² I budgetpropositionen 2008 (RP 62/2007 rd s. 154 ff. och 180) föreslås att kapitel 26.75 överförs till kapitel 26.10 och att moment 21 under förstnämnda kapitel överförs till moment 26.10.01 Polisväsendets omkostnader (reservationsanslag 2 år).

länsstyrelsen på Åland varit i kontakt med inrikesministeriets polisavdelning för beviljande av nytt anslag.

Anslag från inrikesministeriet till länsstyrelsen på Åland			
2002	24 000 €	Brev 15.3.2002	SM-2002-00163/Va-422
2003	24 000 €	Brev 11.2.2003	SM-2002-02193/Va-422
2003	15 000 €	Brev 22.10.2003	SM-2002-02193/Va-422
2004	39 000 €	Brev 20.7.2004	SM-2004-00216/Va-422
2005	50 000 €	Brev 16.2.2005	SM-2004-03459/Va-422
2006	30 000 €	Brev 14.8.2006	SM-2006-00131/Va-422

Länsstyrelsen har i decennier erlagt kostnader som uppstått på Åland för blodprovanalyser, hälsovårdsundersökningar i samband med brott och fångtransporter (förpassningar) från det ovan nämnda momentet i statsbudgeten. I enskilda fall har även andra utredningskostnader i samband med förundersökning betalats från detta moment.

Betalningarna har hanterats av kamrern vid länsstyrelsen på Åland och godkänts av dess förvaltningschef. Betalningarna har skett via länsstyrelsens betalningsprogram och bokförts i länsstyrelsens bokföringsprogram med användande av budgetmoment 26.75.21. Länsstyrelsen rapporterar månatligen till Statskontoret genom överföring av bokföringsmaterialet för sistlidna månad. Statskontoret kontrollerar att de budgetmoment som länsstyrelsen har till sitt förfogande inte överskrids. I det årliga bokslutet och verksamhetsberättelsen har getts uppgifter om storlek och förbrukning av budgetmomentets anslag. Länsstyrelsen har inte ombetts att inkomma med någon ytterligare redovisning och någon sådan har inte heller lämnats av den.

Tidigare erlades även kostnader i anslutning till rättsmedicinska dödsfallsutredningar från moment 26.75.21 i statsbudgeten. Systemet har sedan ett antal år tillbaka ändrats så att dessa kostnader nu erläggs från social- och hälsovårdsministeriets anslag. Även länsstyrelsen på Åland beviljas en del av sistnämnda medel. Numera finns det i överenskommelseförordningen om vissa förvaltningsuppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland (803/2005) en bestämmelse om kostnadsansvaret mellan riket och landskapet beträffande dessa kostnader, så att dessa ligger på riket.

Ett nytt moment 26.75.22³ har på senare tid intagits i statsbudgeten benämnt "utgifter för transporter i samband med avlägsnande ur landet och hämtning". I budgetförslaget har angivits följande förklaring: "Anslaget får användas till utgifter för transporter föranledda av avlägsnande av personer ur landet och tolknings- och översättningstjänster för asylsökande som polisen ansvarar för samt till utgifter för transporter i samband med hämtning av förbrytare till Finland". Länsstyrelsen på Åland har inte anvisats anslag under detta moment, men nämnda kostnader har i stället betalats från moment 26.75.21. Kostnader för hämtning av förbrytare till landet har emellertid inte förekommit för Ålands del.

³ Momentet har i budgetpropositionen 2008 flyttats till moment 26.10.20 (RP 62/2007 rd s. 159 f. och 180).

För användningen av anslaget under 26.75.22 utarbetade inrikesministeriets polisavdelning 27.1.2005 närmare anvisningar⁴. Det framgår inte av anvisningarna att dessa skulle ha distribuerats även till Ålands länsstyrelse.

Inför år 2007 har inrikesministeriets polisavdelning upphört att till länsstyrelsen bevilja ovan beskrivna anslag för Ålands polismyndighet. I ett brev 20.8.2007 (Nr 111 A 10) har länsstyrelsen på Åland redogjort för Ålands polismyndighet för situationen med de uteblivna betalningarna. Länsstyrelsen har även i ett till inrikesministeriet 3.9.2007 daterat brev (Nr 133 A 10) påtalat att det för innevarande budgetår behövs ytterligare minst 20.000 euro för ovan berörda kostnader till dess att kostnadsfrågan avgjorts.

Arbetsgruppen har erfarit att inrikesministeriet och ministeriets polisavdelning de fem senaste åren fäst uppmärksamhet vid ovan nämnda betalningsförfarande- och praxis. Polisens bokslut har inte gått ihop, om man inte särskilt kommit ihåg att de till Ålands länsstyrelse beviljade anslagen lyfts ur polisens budget. Orsaken till att inrikesministeriet år 2007 inte beviljat anslag till länsstyrelsen på Åland är att ministeriet ansett att förfarandet inte är förenligt med grundprincipen om förbud mot korsfinansiering i statens ekonomiförvaltning.

Inrikesministeriets polisavdelning har haft den uppfattningen att anslagen huvudsakligen använts för att täcka utgifter som uppstått i samband med att Ålands polismyndighet beställt blodprov och läkarutlåtanden för rättegång. Eftersom det är fråga om anslag, anser polisavdelningen att den inte haft möjlighet att styra användningen av medlen. En kontroll eller laglighetsgranskning av hur anslagen använts faller enligt inrikesministeriets syn inte heller under ministeriets behörighet. Någon återrapportering om hur anslagen använts har inte nått polisavdelningen.

Kostnaderna för fångtransporterna har inrikesministeriet tagit ställning till i ett brev riktat till länsstyrelsen på Åland. Bakgrunden till det nämnda brevet är att länsstyrelsen i ett brev daterat 16.6.2005 frågat polisens högsta lednings åsikt om hur kostnaderna för fångtransporterna mellan landskapet och fastlandet borde fördelas mellan länsstyrelsen på Åland och länsstyrelsen i Västra Finlands län. Ur brevet som länsstyrelsen på Åland 16.6.2005 skrivit till inrikesministeriets polisavdelning angående kostnaderna för fångtransporter framgår det att anslaget som inrikesministeriets polisavdelning ställt till länsstyrelsens förfogande under moment 26.75.21 använts för att täcka kostnaderna för fångtransporter från Åland till riket.

Enheten för polisverksamhet vid inrikesministeriets polisavdelning har i sitt utlåtande 23.9.2005 anfört att staten ansvarar för fångtransporterna enligt lagen om fångtransport (220/1925) och förordningen om fångforsling (165/1954). Ministeriet konstaterade att det i gällande lagstiftning emellertid saknas bestämmelser om hur transporten mellan landskapet och fastlandet borde arrangeras eller hur kostnaderna borde fördelas mellan parterna.

---

⁴ SM-2005-00300/Yr-6.

I inrikesministeriets utlåtande konstaterades även att polisens högsta ledning inte kunde ta ställning till hur finansieringen för landskapet Ålands polisväsende ordnats, eftersom landskapets polisväsende finansieras över landskapets budget och rikspolisverksamheten med polisens riksomfattande moment (26.75.21). Utgångspunkten enligt ministeriet var dock att polisens riksomfattande moment inte kan användas för finansiering av landskapets polisväsende.

2.2 Rättsläget

Enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen för Åland har landskapet med vissa undantag lagstiftningsbehörigheten i fråga om allmän ordning och säkerhet. De undantag från landskapets behörighet som tangerar det polisiära området anges i 27 § 27, 34 och 35 punkten i självstyrelselagen och gäller skjutvapen och skjutförnödenheter, försvarsväsendet och gränsbevakningen, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd, beredskap inför undantagsförhållanden samt explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs. Därtill hör rättskipning, förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen till rikets behörighet. Även bestämmelserna om medborgarskap och pass samt utlämningslagstiftningen, vilka aktualiseras i polisens tillståndsförvaltning, hör enligt 27 § 26 punkten till rikets lagstiftningsbehörighet.

När det gäller polisens uppgifter på Åland är lagstiftningsbehörigheten således delad mellan landskapet och riket⁵. Generellt sett utgår självstyrelselagen från principen att förvaltningsbehörigheten följer lagstiftningsbehörigheten (23 §)⁶. Detta innebär att den part som har lagstiftningsbehörigheten som regel även har förvaltningsbehörigheten och därmed kostnadsansvaret för skötseln av uppgifterna.

Självstyrelselagen innehåller emellertid ett system enligt vilken förvaltningsbehörighet helt eller delvis kan överföras från riket till landskapet och vice versa. En sådan överföring av förvaltningsuppgifter sker genom en överenskommelseförordning (32 §). Detta kan ske på bestämd eller obestämd tid. Överenskommelseförordningar utfärdas av republikens president på föredragning av justitieministern och med samtycke av Ålands landskapsregering. Innan en överenskommelseförordning föredras ska utlåtande av Ålandsdelegationen inhämtas. En överenskommelseförordning kan alltid sägas upp ensidigt.

I stöd av 32 § i självstyrelselagen regleras fördelningen av förvaltningsuppgifter mellan landskapets och rikets polismyndigheter för närvarande närmare genom förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland (828/1998). Enligt överenskommelseförordningen sköter polisen på Åland utöver sina egna uppgifter, även sådana uppgifter som i grunden hör till rikets behörighet. I praktiken gäller detta förutom förundersökning exempelvis även frågor inom polisens tillståndsförvaltning. Enligt landskapslagen och landskapsförordningen om Ålands polismyndighet (ÅFS 2000:26 och 2000:34) sköts landskapets polisförvaltning av Ålands polismyndighet som är underställd landskapsregeringen. Landskapsregeringen har även fastställt ett reglemente för polismyndigheten.

⁵ Detta konstateras uttryckligen i självstyrelselagens förarbeten, regeringens proposition till Riksdagen med förslag till ny självstyrelselag för Åland (RP 73/1990 s. 26).

⁶ RP 73/1990 s. 46.

I den nu berörda överenskommelseförordningen finns inte bestämmelser om kostnadsfördelningen för de kostnader som uppstår när Ålands polismyndighet sköter uppgifter som hör till rikets behörighet. Inom vissa andra, mellan riket och landskapet delade behörighetsområden, har kostnadsfrågan lösts så att den särskilt angivits i en överenskommelseförordning eller genom separata avtal mellan behörig riks- och landskapsmyndighet.

Allmänna bestämmelser om landskapets ekonomi finns i självstyrelselagens 7 kap. Enligt 45 § i lagen tillförs landskapet årligen för att täcka utgifterna för självstyrelsen av statsmedel ett belopp som fastställs vid en särskild avräkning (*avräkningsbeloppet*). Avräkningen verkställs årligen i efterhand för varje kalenderår. På avräkningsbeloppet betalas ett årligt förskott. Av 46 § i självstyrelselagen följer att avräkningsbeloppet beräknas så att de i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomsterna med undantag för upptagna nya statslån multipliceras med ett visst relationstal (*avräkningsgrunden*).

I 47 § i självstyrelselagen anges att avräkningsgrunden är 0,45 procent. Enligt 2 mom. i sistnämnda bestämmelse ska avräkningsgrunden ändras, om grunderna för statsbokslutet genomgår ändringar som väsentligt inverkar på avräkningsbeloppets storlek. I 47 § 3 mom. 1 punkten bestäms att avräkningsgrunden ska höjas, om landskapets utgifter har ökat genom att landskapet övertar förvaltningsuppgifter som ankommer på riket eller, efter överenskommelse med riket, genom att landskapet svarar för verksamhet som helt eller till betydande del tjänar riksintressen. En höjning aktualiseras även enligt 47 § 3 mom. 3 punkten, om landskapets budget belastas av betydande utgifter som inte beaktats då självstyrelselagen stiftades. Av 47 § 5 mom. följer att avräkningsgrunden ändras med lagtingets bifall genom rikslag.

2.3 *Arbetsgruppens slutsatser*

Arbetsgruppen konstaterar att gemensamt för de kostnader för vilka inrikesministeriets polisavdelning, under en period som sträcker sig bakåt till tiden för den föregående självstyrelselagen (670/51), årligen ställt ett anslag till länsstyrelsens på Åland förfogande under moment 26.75.21 i statsbudgeten, är att kostnaderna enligt fördelningen av lagstiftningsbehörighet mellan riket och landskapet i självstyrelselagen, har sin grund i rikslagstiftningen.

- Kostnader för bevisning som skaffas vid förundersökning
Den röda tråden för fördelningen av kostnader som rör förundersökning mellan landskapet och riket, förefaller ha varit att staten har betalat till Ålands polismyndighet sådana på polismyndigheten påförda kostnader för införskaffad bevisning som uppstått vid förundersökning av brott och som svaranden enligt 9 kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) kan dömas att återbetala till staten.
- Kostnader för tolkning under förundersökning
Bestämmelser om förundersökningsmyndighetens skyldighet att ombesörja tolkning eller på statens bekostnad skaffa tolk, finns i 37 § i förundersökningslagen (449/1987, ändr. 427/2003).

- Kostnader för fångtransporter och förpassningar

När det gäller fångtransporter och förpassningar är även de som hörande till tillämpningsområdet för självstyrelselagens 27 § 22 och 23 punkt att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet. För uppgifterna har det mellan polismyndigheterna i riket och landskapet utvecklats ett förfarande enligt vilket rikspolisen sköter transporten den ena riktningen och landskapspolisen den andra riktningen. Detta framgår av ett brev som inrikesministeriet år 2005 adresserade till Västra-Finlands länsstyrelse och Ålands landskapsregering⁷.

Enligt lagen om fångtransporter och förordningen om fångforsling ankommer fångtransporterna i huvudsak på fångvårdsmyndigheterna, men även på polisen. I 2 kap. 1 § häktninglagen (768/2005) finns bestämmelser om placeringen av häktade. Frågan om polisens roll framöver vid transporter av fångar och häktade har varit föremål för utredning⁸.

- Kostnader enligt utlänningslagstiftningen

De kostnader som uppstår vid tolkning och översättning i asylärenden samt vid avlägsnande av utlänningar ur landet (avvisning/utvisning) är likaså i grunden av rikslagstiftningsnatur. Närmare bestämmelser om förfarandet och polisens roll i detta sammanhang finns i utlänningslagen (301/2004).

I asylärenden har den handläggande myndigheten en skyldighet att ordna tolknings- och översättningstjänster åt en asylsökande. Nämda kostnader kan inte återkrävas av den asylsökande. Då en asylsökande avlägsnas ur landet uppstår kostnader för återtransporten och eventuella följeslagare. I vissa fall kan emellertid transportören vara skyldig att betala kostnaderna för transporten av utlänningen ur landet och för dennes följeslagare (utlänningslagen 175-178 §). Under vissa förutsättningar svarar dock polisen eller gränskontrollmyndigheten för kostnaderna för följeslagaren (178 § 3 mom.)⁹.

Själva grundproblemet, i vilken oklarheten med kostnadsansvaret bottenar, är att det saknas en uttrycklig rättsgrund, vilken anger eller klargör kostnadsfördelningen mellan riket och landskapet för ovan nämnda kostnader.

Vid tiden för stiftandet av den nya självstyrelselagen 1991, reglerades den polisiära samförvaltningen på Åland genom förordningen om handhavande av rikets allmänna lokalförvaltning och om polisväsendet i landskapet Åland (FFS 184/80 resp. ÅFS 26/80). Enligt de uppgifter länsstyrelsens på Åland och landskapsregeringens representanter i arbetsgruppen gett, tillämpades redan under denna förordnings giltighetstid systemet med att statsmakten särfinansierade valda kostnader av rikslagstiftningsnatur som uppstod hos den åländska polisen, främst i samband med förundersökning.

⁷ Inrikesministeriet, polisavdelningens brev 23.9.2005 (SM-2005-2035/Tu-42).

⁸ Järjestyspoliisitoiminnan tilan selvityshanke, loppuraportti, sisäasiainministeriön julkaisuja 57:2007 s. 53 f. samt justitieministeriets utlåtanden och utredningar 2003:20, Ett förslag till lag om fångtransporter.

⁹ Inrikesministeriets polisavdelning har 6.3.2007 (SM-2007-00949/Tu-41) gett en anvisning om bl.a. verkställigheten av utvisningsbeslut.

Den nya självstyrelselagen ändrade inte på fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet, vad gäller det polisiära rättsområdet. Således är det, som ovan konstaterats, fortsatt landskapet som har lagstiftningsbehörigheten beträffande allmän ordning och säkerhet, medan riket också på Åland har lagstiftningsbehörigheten beträffande bland annat ordningsmaktens verksamhet för trygghet av statens säkerhet, förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott.

Efter att den nya självstyrelselagen hade stiftats, men innan densamma trädde i kraft 1.1.1993, bedömde justitieministeriet och dåvarande Ålands landskapsstyrelse gemensamt att den vid tidpunkten gällande överenskommelseförordningen, rent formellt, borde förnyas, vilket gjordes i form av förordningen om polisverksamheten och om skötseln av länsmans allmänna förvaltningsuppgifter i landskapet Åland (FFS 1360/92). Även under denna förordnings giltighetstid fortsatte den tidigare nämnda, statliga särfinansieringen av valda kostnader hos den åländska polisen.

Sistnämnda överenskommelseförordning ersattes sedan 1998 med den nu gällande förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland, vilken likaså reglerar uppgiftsfördelningen mellan landskapets och rikets polis. Den nya förordningen innehåller nya bestämmelser enbart i fråga om vissa ledningsförhållanden och polisens befogenheter samtidigt som det gjordes vissa ändringar av landshövdingens roll vid utnämningen av personal vid polisen. Fram till år 2007 fortsatte inrikesministeriet också att särfinansiera vissa omkostnader för Ålands polismyndighet.

Av förarbetena till gällande självstyrelselag framgår att revisionen inte avsåg att ändra de grunder enligt vilka självstyrelsen intill dess hade utformats. Syftet med det nya ekonomiska systemet var att Ålands lagting med egna beslut skulle kunna påverka den ekonomiska utvecklingen i landskapet så fritt som möjligt. Avräkningsgrunden, som fastställdes till 0,45 procent, dimensionerades att täcka kostnaderna för de ansvarsområden som sedan tidigare ankom på landskapet samt de nya åtaganden som påfördes landskapet i och med den nya självstyrelselagen¹⁰.

Enligt länsstyrelsens och landskapsregeringens representanter i arbetsgruppen var avräkningsgrunden således avsedd att gälla för de kostnader för landskapets polisväsende som landskapet redan hade och fortsatt skulle komma att ha i och med lagens ikraftträdande 1.1.1993. Avsikten var däremot inte att ansvaret för de särfinansierade kostnaderna skulle övergå på landskapet, utan, tvärtom, att ansvaret för dessa skulle kvarstå på staten.

Enligt arbetsgruppen har ikraftträdandet av den nya självstyrelselagen 1.1.1993 inte inneburit någon ändring av den genom betalningspraxis fastslagna kostnadsfördelningen mellan riket och landskapet avseende Ålands polismyndighets omkostnader. Med hänvisning till det som sagts ovan finns det därför fog för att anse att de nu aktuella omkostnaderna, för vilka länsstyrelsen i decennier fick separata anslag av inrikesministeriet fram till år 2007, inte varit tänkta att ingå i avräkningsgrunden.

---

¹⁰ RP 73/1990 s. 7, 52 ff., s. 58 f., s. 88 ff.

Arbetsgruppen har bedömt det som högst troligt att särfinansieringen av vissa omkostnader av rikslagstiftningsnatur för Ålands polismyndighet har sin historiska förklaring i det gamla länsmansväsendet som på Åland upphörde att gälla år 1980. Samtidigt gavs den första överenskommelseförordningen för dåvarande Ålands polisdistrikt. Intill år 1980 skötte länsmännen på Åland, så som länsstyrelsen på Åland underlydande statliga tjänstemän, uppgifter som gällde förundersökning av brott, på utsökningsmannen ankommande uppgifter och väckande av åtal. Genom reformen 1980 överfördes länsmännens förundersökningsuppgifter på landskapet, dåvarande Ålands polisdistrikt, medan det för utsökningen och åklagarverksamheten grundades två separata fortsättningsvis statliga myndigheter, Landskapsfogdeämbetet på Åland och Landskapsåklagarämbetet på Åland. Lösningen med särfinansiering härstammar troligen från denna tid.

Enligt arbetsgruppen har en betalningspraxis utvecklats åtminstone vad avser införskaffandet vid förundersökningen av blodprov och läkarutlåtanden för rättegång. Inrikesministeriets uppfattning är att verksamhetsutgifterna som ställts till länsstyrelsens förfogande varit tänkta att användas huvudsakligen för nämnda bevisningskostnader. Länsstyrelsen har även uppgivit att den i decennier ersatt Ålands polismyndighet kostnader för fängstransporter, kostnader som inrikesministeriets polisavdelning år 2005 på länsstyrelsens förfrågan emellertid ansett att riket inte ska stå för. För övriga kostnaders del, närmast i fråga om tolkning vid förundersökning och i utlänningsärenden, är det däremot inte klarlagt när betalning av Ålands polismyndighets nu aktuella utgifter har blivit ett vedertaget förfarande. Vid inrikesministeriet har det inte funnits någon tydlig uppfattning om hur de till länsstyrelsen ställda anslagen faktiskt använts.

2.4 *Arbetsgruppens förslag*

Som arbetsgruppen ser det finns det två alternativ för att lösa frågan om kostnadsansvaret. Antingen kodifieras helt eller delvis den betalningspraxis som kan påvisas, eller så står landskapet för samtliga omkostnader enligt den tidigare nämnda principen om att den part som sköter förvaltningsuppgifterna även har betalningsansvaret för de kostnader som uppstår i anledning av myndighetsfunktionerna.

Särskilt beträffande kostnaderna för under förundersökningen införskaffad bevisning i form av blodprov och läkarutlåtanden för rättegång kan man dock fråga sig om det vore logiskt att dessa kostnader ska betalas av landskapet, med beaktande av att svaranden enligt gällande lagstiftning kan åläggas att återbetala dem enbart till staten. En lösning enligt vilken landskapet skulle stå för dessa bevisningskostnader vore närmast oskälig och skulle kräva att lagen om rättegång i brottmål ändras så att nämnda kostnader kunde återkrävas till landskapet och inte staten.

Enligt arbetsgruppen vore det smidigaste lösningsalternativet att helt eller delvis permanenta den betalningspraxis som kan påvisas redan under den föregående självstyrelselagen och som fortsatte fram till år 2007. Detta kunde göras genom att i överenskommelseförordningen för polisförvaltningen i landskapet Åland ta in en bestämmelse om kostnadsfördelningen mellan riket och landskapet av Ålands polismyndighets omkostnader av rikslagstiftningsnatur. Åtminstone de

förundersökningskostnader som svaranden kan åläggas att återbetala enbart till staten bör då uttryckligen påföras riket. När det gäller betalningsansvaret för de övriga kostnaderna skulle det i förordningen intas en bestämmelse som möjliggör för landskapet och riket att ingå ett särskilt avtal, i vilket parterna, om de är överens, kan reglera i vilken utsträckning och på vilket sätt sådana kostnader skall betalas av riket.

Arbetsgruppen föreslår således att gällande överenskommelseförordning ändras. Lösningssmodellen skulle motsvara den som gäller fördelningen av kostnader enligt överenskommelseförordningen om vissa förvaltningsuppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland. Exempel på bestämmelser om rikets kostnadsansvar vid landskapets övertagande av nya uppgifter finns i republikens presidents förordning om skötseln i landskapet Åland av uppgifter som gäller pensionsersättning för tiden för vård av barn under tre år eller för tiden för studier (1487/2007).

Eftersom arbetsgruppen har till uppgift att ge en mellanrapport avseende frågan om kostnadsfördelningen mellan riket och landskapet, har arbetsgruppen inte lagt fram något lagstiftningsförslag i detta avseende.

Av länsstyrelsen på Åland ersatta utgifter under moment 26.75.21 (2003-2007)

	2003	2004	2005	2006	2007 (beräknat utfall)
Fångtransporter	15672	17452	6615	6420	7000
Tolkning	1930	3791	5927	8473	8000
Blodprovanalyser	17122	11709	15563	17732	16000
Häsovårdsundersökningar (läkarutlåtanden)	2456	3571	4805	3763	4000
Totalt	37180	36523	32910	36388	35000

Som kalkyl över kostnaderna hänvisar arbetsgruppen till ovanstående tabell som utvisar länsstyrelsens utbetalningar åren 2003-2007. De senaste åren har kostnadsnivån och – utvecklingen varit relativt jämn, men fluktuationer på årsbasis kan inte uteslutas. Arbetsgruppen har erfarit att det utanför särfinansieringen tillkommit andra väsentliga utgifter som hänför sig till förundersökningen, närmast DNA-utlåtanden från utlandet och psykologiska sakkunnigutlåtanden, vilka landskapet för närvarande står för.

3 Befogenheterna för rikets polis i landskapet

I 1 § i överenskommelseförordningen för polisförvaltningen i landskapet Åland finns närmare bestämmelser om behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket i polisärenden. Enligt bestämmelsens 2 mom. är huvudregeln att landskapets polis upprätthåller allmän ordning och säkerhet samt sköter övriga uppgifter som hör till polisen. Undantag från detta kan enligt 3 § göras dels när det blir fråga om

att polisverksamhet förflyttas till eller från landskapet utan att den avbryts, dels i händelse av en polisiärt särskilt krävande situation.

I 5 § i förordningen anges skyldigheten för rikets polis att lämna handräckning i frågor som gäller polisverksamheten i landskapet. Handräckning ska lämnas på begäran av landskapets polischef eller någon annan av denne förordnad tjänsteman. Vid sidan av denna bestämmelse skall 31 § i självstyrelselagen tillämpas. Enligt den är riksmyndigheterna på begäran av landskapsregeringen skyldiga att inom gränserna för sin allmänna behörighet bistå landskapsmyndigheterna vid skötseln av uppgifter som hör till självstyrelsen.

Enligt 14 § 2 mom. i förundersökningslagen¹¹ leds förundersökningen av brott som en polisman misstänks ha begått av en åklagare, med undantag för ärenden som behandlas som ett ordningsbotsförfarande eller i strafforderförfarande. Bestämmelsen gäller brott som en polisman misstänkts ha begått, oavsett om brottet skett i tjänsteutövning eller utanför denna. Förundersökningen verkställs alltid av en annan polisenhet än den där den polisman som misstänks för brottet är stationerad.

I landskapet skötte Centralkriminalpolisen (CKP) tidigare brottsutredningar mot polisman vid Ålands polismyndighet. I dagsläget har brottsmisstanke mot landskapets polisman utretts av polisen i Pargas eller Jakobstad. Enligt en anvisning given av Västra-Finlands länsstyrelses polisavdelning¹² och en föreskrift utfärdad av riksåklagaren¹³ fungerar åklagarmyndigheten i Jakobstad numera som förundersökningsledare vid brottsmisstanke mot polisman vid Ålands polismyndighet. Av den nämnda anvisningen framgår att länsledningen beslutar särskilt om den utredande enheten på basen av en handräckningsbegäran. Landskapsåklagaren på Åland utför åtalsprövningen och kan begära tilläggsutredning av polisen i riket. CKP har dock fortsättningsvis formell behörighet att också på Åland sköta en brottsutredning vid brottsmisstanke mot polis eller polisledning, exempelvis då justiekanslern så förordnar. Vidare fungerar CKP som förundersökningsmyndighet, då brottsmisstanken gäller landskapets högsta ledning.

Arbetsgruppen konstaterar att 5 § i den ovan nämnda överenskommelseförordningen förefaller förutsätta att begäran om handräckning görs för att rikets polis skall kunna vidta åtgärder i frågor som gäller polisverksamheten i landskapet. I praktiken har Ålands polismyndighet alltid begärt handräckning av den polisenhet på fastlandet som ska medverka i förundersökningen. Bestämmelsens nuvarande lydelse kan dock göra det svårt för rikets polis att ingripa på eget initiativ, om den tjänsteman vid Ålands polismyndighet som är behörig att begära handräckning, underlåter att göra detta vid brottsmisstanke mot en polisman i landskapets tjänst.

---

¹¹ En riksomfattande anvisning därom har getts av inrikesministeriets polisavdelning 2.12.2005 (SM-2005-01645/Ri-2)

¹² 28.12.2005 (LSLH-2005-10889/Ri-2).

¹³ Riksåklagarens föreskrift 17.12.2007 Dnr 51/32/07.

Av ovan nämnda orsaker föreslår arbetsgruppen en ändring av den nu gällande överenskommelseförordningen. Till 5 § i förordningen, som gäller handräckning i vissa situationer, föreslås fogat ett nytt 2 mom. Av momentet skulle framgå att rikets polis har rätt att verkställa åklagarledd förundersökning vid misstanke om brott mot polis utan en sådan begäran om handräckning som avses i den gällande paragrafen (bilaga 1).

Bilaga 1 till arbetsgruppens rapport**Republikens presidents förordning****om ändring av 5 § i förordningen om polisförvaltningen i landskapet Åland**

Given i Helsingfors den _____ 200

I enlighet med republikens presidents beslut, fattat på föredragning av justitieministern med stöd av 32 § i självstyrelselagen för Åland av den 16 augusti 1991 (1144/1991), sådan detta lagrum lyder delvis ändrad i lagarna 1556/1994 och 68/2004, och med samtycke av Ålands landskapsregering,

fogas till 5 § i förordningen den 13 november 1998 om polisförvaltningen i landskapet Åland (828/1998) ett nytt 2 mom. som följer:

5 §

verkställa åklagarledd förundersökning i landskapet vid misstanke om brott begånget av polisman. _____

Handräckning

Denna förordning träder i kraft den 200 .

_____
Rikets polis har dock rätt att, utan en i 1 mom. avsedd begäran om handräckning,

Helsingfors den _____ 200

Republikens President

Minister

Yhteenveto

1 Työryhmän tehtävä

Ministeri Astrid Thors asetti 30.10.2007 työryhmän, jonka tehtävänä on ollut selvittää valtakunnan ja maakunnan välinen kustannusvastuu Ahvenanmaan poliisin hoitaessa valtakunnan toimivaltaan kuuluvia tehtäviä, kuten esitutkintaa, turvapaikka-asioita ym. Työryhmän tuli antaa selvitys nykyisestä oikeustilasta ja käytännöstä sekä arvioida kustannusten määrää. Jos työryhmä katsoi, että nykyistä lainsäädäntöä tulisi muuttaa, oli sen annettava väliraportti ennen säädösehdotusten valmistelua.

Tämän lisäksi työryhmän tuli arvioida nykyisiä säännöksiä valtakunnan poliisin valtuuksista Ahvenanmaalla ja esittää tarvittavat muutosehdotukset.

Työryhmän tuli antaa ehdotuksensa viimeistään 29.2.2008.

2 Ongelmanasettelut

2.1 Ahvenanmaan poliisin kustannukset

Itsehallintolain 18 §:n 6 kohdan mukaan maakunnalla on toimivalta asioissa, jotka koskevat yleistä järjestystä ja turvallisuutta 27 §:n 27, 34 ja 35 kohdassa säädetyin poikkeuksin. Poikkeukset koskevat ampuma-aseita ja ampumatarvikkeita, puolustus- ja rajavartiolaitosta, järjestysvallan toimintaa valtion turvallisuuden varmistamiseksi, puolustustilaa ja valmiutta poikkeusolojen varalta sekä räjähdysaineita valtion turvallisuutta koskevilta osin. Tämän lisäksi lainkäyttöä, esitutkintaa, tuomioiden ja rangaistusten täytäntöönpanoa sekä rikosentekijän luovuttamista koskevat asiat ovat valtakunnalle kuuluvia (lain 27 §:n 23 kohta). Myös poliisin lupahallintoon liittyvät, kansalaisuutta ja passia koskevat asiat sekä ulkomaalaisasiat ovat itsehallintolain 27 §:n 26 kohdan nojalla valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia.

Poliisin tehtäviä koskeva toimivalta on siten jaettu maakunnan ja valtakunnan kesken. Tehtävien hoidon jaosta säädetään tarkemmin poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa asetuksessa (828/1998), jäljempänä sopimusasetus. Asetus on itsehallintolain 32 §:ssä tarkoitettu sopimusasetus, jolla valtakunnalle kuuluvat poliisin tehtävät on siirretty maakunnan hoidettavaksi. Asetuksessa ei ole säännöstä maakunnan ja valtakunnan välisestä, tehtävien hoidosta johtuvien kustannusten jaosta.

Ahvenanmaan poliisiviranomaisen määrärahoista päätetään Ahvenanmaan maakunnan vuotuisessa talousarviossa. Sisäasiainministeriön poliisiosasto on kuitenkin vuosikymmeniä myöntänyt Ahvenanmaan lääninhallitukselle siirtomäärärahaa (26.75.21) maakunnan poliisin valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia toimintamenoja varten. Osapuolten välillä on sittemmin syntynyt erimielisyyttä näiden menojen erillisrahoituksesta.

Työryhmän mukaan on ajan myötä kehittynyt tietty maksukäytäntö ainakin esitutkinnassa hankittujen verikokeiden ja oikeudenkäyntiä varten annettujen lääkärintlausuntojen kohdalta. Sisäasiainministeriön mukaan määrärahat on myönnetty lääninhallitukselle pääasiallisesti näitä maakunnan kustannuksia varten. Ahvenanmaan lääninhallitus on vuosikymmeniä maksanut myös maakunnan poliisin vankikuljetuksista johtuvat kulut. Sisäasiainministeriö ilmoitti vuonna 2005 pitävänsä kustannukset maakunnalle kuuluvina. Tulkkauksen järjestämisestä esitutkinnassa ja ulkomaalaisasioissa ei sen sijaan ole voitu osoittaa, että maksukäytäntö olisi vakiintunut. Lääninhallitus on korvannut myös nämä kulut. Sisäasiainministeriö ei ole ollut tietoinen, miten määrärahoja kaikilta osin on käytetty. Lääninhallitus on kuukausittain raportoinut Valtiokonttorille.

2.2 *Valtakunnan poliisin valtuudet Ahvenanmaalla*

Pääsääntönä sopimusasetuksessa on, että maakunnan poliisi ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta maakunnassa sekä hoitaa muut poliisille kuuluvat tehtävät. Poikkeuksia tästä voidaan 3 §:n mukaan tehdä, kun on kysymys valtakunnan ja maakunnan välisen rajan ylittämisestä tai erityisen vaativasta tilanteesta.

Sopimusasetuksen 5 §:ssä on nimenomainen säännös valtakunnan poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua maakunnan poliisitoimintaa koskevissa asioissa. Virka-apua annetaan maakunnan poliisipäällikön taikka tämän määräämän muun virkamiehen pyynnöstä. Tämän säännöksen ohella noudatetaan, mitä itsehallintolain 31 §:ssä säädetään. Sen mukaan valtakunnan viranomaiset ovat yleisen toimivaltansa rajoissa velvollisia maakuntahallituksen pyynnöstä avustamaan maakunnan viranomaista itsehallintoon kuuluvien tehtävien hoitamisessa.

Edellytys valtakunnan poliisin puuttumiselle maakunnan poliisin toimintaan on maakunnan esittämä virka-apupyynnö. Tämä vaatimus vaikuttaa olevan ehdoton. Kun maakunnan poliisimies on ollut rikoksesta epäiltynä, maakunnan poliisiviranomaisen esimestaho on tosin aina pyytänyt virka-apua. Asetuksen 5 §:n nykyinen sanamuoto vaikeuttaisi kuitenkin valtakunnan poliisin mahdollisuuksia ryhtyä oma-aloitteisesti toimenpiteisiin, jos maakunnan toimivaltainen virkamies laiminlöisi pyynnön esittämistä.

3 **Työryhmän ehdotukset**

3.1 *Ahvenanmaan poliisin kustannukset*

Työryhmä ehdottaa, että sopimusasetukseen lisätään valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvista poliisin tehtävistä johtuvien kustannusten jakoa koskeva säännös. Työryhmä katsoo, että valtakunnan tulisi nimenomaisesti vastata ainakin sellaisista esitutkinnassa hankittuun todisteluun kuuluvista menoista, jotka vastaaja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 9 luvun 1 §:n mukaan on velvollinen suorittamaan vain valtiolle (verikokeet ja lääkärintlausunnot). Muiden edellä kohdassa 2.1 mainittujen kustannusten osalta asetukseen lisättäisiin säännös, joka mahdollistaisi valtakunnan ja maakunnan sopimisen keskenään siitä, missä määrin ja millä tavalla valtakunta vastaisi kustannuksista. Valittua

ratkaisumallia on hyödynnetty myös eräiden terveyden ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta Ahvenanmaalla annetussa tasavallan presidentin asetuksessa (803/2005).

Ahvenanmaan lääninhallituksen korvaamat kulut 26.75.21 (2003-2007)

	2003	2004	2005	2006	2007 (arvioidut kulut)
Vankikuljetukset	15672	17452	6615	6420	7000
Tulkkaus	1930	3791	5927	8473	8000
Verianalyysit (verikokeet)	17122	11709	15563	17732	16000
Terveystarkastukset (lääkärilausunnot)	2456	3571	4805	3763	4000
	37180	36523	32910	36388	35000

Arviona kustannusten määrästä työryhmä viittaa edellä olevaan taulukkoon. Viime vuosina kustannustaso ja -kehitys ovat pysyneet verraten vakaina. Vuositasolla vaihteluja ei voida kuitenkaan sulkea pois. Erillisrahoituksen ulkopuolelle on syntynyt muita esitutkintaan kuuluvia, oleellisia menoja, lähinnä DNA-lausunnoista ulkomailta ja psykologisista asiantuntijalausunnoista johtuvia kuluja, joista maakunta on kantanut rahoitusvastuun.

3.2 Valtakunnan poliisin valtuudet Ahvenanmaalla

Työryhmä ehdottaa lisättäväksi sopimusasetuksen 5 §:ään uuden 2 momentin. Momentista kävisi ilmi, että valtakunnan poliisi voi ryhtyä toimenpiteisiin esitutkinnan suorittamiseksi ilman maakunnan poliisin esittämää virka-apupyyntöä, kun maakunnan poliisimies on rikoksesta epäiltynä (liite 1).

Työryhmäraportin liite 1

Tasavallan presidentin asetus

poliisihallinnossa maakunnassa annetun asetuksen 5 §:n muuttamisesta

Annettu Helsingissä päivänä _____ kuuta 200

Tasavallan presidentin päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministerin esittelystä 16 päivänä elokuuta 1991 annetun Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 32 §:n nojalla, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1556/1994 ja 68/2004, sekä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen suostumuksella

lisätään poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetun asetuksen (828/1998) 5 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

5 § <i>Virka-apu</i>	maakunnassa ilman 1 momentissa tarkoitettua virka-apupyyntöä poliisimiehen ollessa epäiltynä rikoksesta.
-------------------------	--

Valtakunnan poliisilla on kuitenkin oikeus toimittaa syyttäjäjohtoinen esitutkinta	Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 .
--	---

Helsingissä päivänä _____ kuuta 200

Tasavallan Presidentti

Ministeri